

JERNEJ POPOTNIK:

Ob košnji.

lati plameni zgodnjega jutra so v sijajnih pobliskih šumeli iznad vzhodnih gorá, ko se je napotil Luka Ciperle s koso na rami na travnik. Široko kakor rimski vojščak je korakal po ozki stezi mimo njiv in gozdov, in dolga osla v še daljšem oselniku mu je pri vsakem skoku čez ta ali oni jarek, čez ta ali oni plot zamolklo zaklopotala ob bedru in prepodila iz visokega žita zdaj jerebico, zdaj zopet škrjančka, da se je v dolgem loku spreletel na drugo njivo in tam utonil med žoltim klasjem. Luka

Ciperle je ob taki priliki samo z roko zamahnil: „Hušššš! . . . Le spite še — vam se nikamor ne mudi!“

Na klancu pod staro krivenčasto češpljo se je dvignil izza meje Štefan Vavken še ves zaspan, z napol mižečimi očmi. Na obleki so se mu držale slamnate bilke in listje — znak, da je bil prenočil v hlevu ali pa kje pod kozelcem. Kakor da je padel z neba na zemljo — tako nagloma se je pojavila njegova krepka, trščata postava pred Luko.

„Tudi ti kosit, Štefan?“

„Tudi, Luka! Saj vidiš, kako mi binglja kosa po hrbtu navzdol . . . Ehej, lep dan bo še danes . . .“

In Štefan Vavken se je skrivnostno namuznil, kakor delajo to pač vsi stari razbojniki.

„Ampak žabe so kvakale sinoči preveč . . .“ je opomnil Luka Ciperle; „in to se mi zdi, da je slabo znamenje . . .“

„Kaj žabe, kaj tisto?“ se je ogorčil Štefan Vavken. „Slišal sem prepevati še pozno ponoči kosa, in ta prorokuje zmerom dobro vreme. — Ampak Luka, kdaj nam prinese mati Cehajsova predpoldnico na travnik?“

„Že ob osmih, Štefan! Kar v košu bo prinesla . . . in same dobre stvari: klobase, gnjat, sir, mleko in še druge take lepe reči . . .“

„Čak . . . ccccak!“ je cmaknil Štefan Vavken z jezikom. „Že vnaprej mi dišijo klobase. — Kaj pa stari Cehajs, ali je že kaj boljši?“

„Še zmerom ga tare putika. In putika ga bo najbrže spravila pod zemljo.“

„Škoda moža! Kako je znal kositi! Še pomniš, Luka? Ko smo kosili nekoč tam na Hribarjevem travniku — sami mladi kosci smo bili: Jernej Pucigajs, Joško Štegajs, Koštomaj Dreja, Vavrla Matija, Hacè Jurij in Štrbunk Lojze — takrat je prišel k nam tudi Cehajs s svojo lopatasto koso in je kosil tako, da nas je vse pustil zadaj . . . O ta Cehajs — kakšen hrust ti je to bil!“

„Moč ga še sedaj ni zapustila. Samo putika, putika — — —“

Izza grma je planil Peter Civha, golorok in bosonog, s šklepetajočim oselnikom ob bedru in z dolgo koso preko rame.

„Kam pa, fanta, kam tako zgodaj? Saj sta še obadva zaspana — bolje bi bilo, če bi bila ostala še nekaj časa v senu na kozelcu!“

„Kosit gremo, dečko, kosit! Kar z nama, Petrček, če imaš rad dobre krače in kislo mleko! . . .“

„Kh . . . kh . . . kh . . . tisto pa že!“ se je kihnilo Petru Civhi, in cči so se mu zasolzile. „Namenjen sem bil pravzaprav k Senčarju — ampak tisto nima nič v sebi — naj le Senčar sam pije tisti kisli tolcin in grize sam tisti črni, zatohli ovsenjak — jaz pa bom rajši nad košem matere Cehajsove nagnjen užival vse mastne božje darove!“

„Molči no, čenča!“ ga je zavrnil z osornim glasom Štefan Vavken. „Povej, če imaš koso sklepano in nabrušeno?“

„Kakor britev!“

„To bomo kosili! Juhuhu!“ je zaukal Luka Ciperle.

Mlačen veter je zapihal iz doline, v jablanah in češpljah ob stezi je pošumevalo; skrivnostno so se zibali in zvijali v medlem polmraku na vejah lističi. Od časa do časa se je utrgala z veje debela košata kepa — vzprhutnila je v zraku — dvoje frfotajočih perutnic -- in ptiča-zaspanca že ni bilo nikjer več.

Na samotnem griču je štrlel v mehki polmrak jutra star kozelc. K visoki lini, iz katere je dišalo po suhem senu, je bila prislonjena dolga nerodna lestev z napol polomljenimi, od gnoja onesnaženimi klini.

„Je že spet gnoj kidal včera!“ je razjelo Petra Civho. „Ali ga pokličem, Luka?“

„Če pojde kosit — zakaj ne?!“

„Matijá-áaaa!“ je zavpil Peter. „Vstani — gremo kosit!“

Iz line pa se je čulo le samo težko sopenje in smrčanje.

Stari tolovaj, rokomavh — kako izborni spi!“ je opozoril Štefan Vavken svoja tovariša. „Kdo ve, koliko časa je kidal včera j gnoj, da ga je tako močno zdelalo . . . Gor stopim, bo najbolje!“

„Če te bo lestev držala?“

„Tak razbojnik naj se boji te lestve?“ se je hitro zasuknil na peti Peter Cívha. „Ali si že pozabil, Luka? . . . Ko smo se peljali takrat iz Bom!aja proti Hongkongu — ali se res nič več ne spominjaš? . . . To je premetavalo našo barko po morju — hu! — pa se le nisem nič bal . . . in Štefan tudi ne . . . Kar stopi, Štefan!“

Toda Štefanu ni bilo treba hoditi po lestvi. Vrata line so se odprla na stežaj, in iz sena se je prikazala najprej dolga, kocinasta roka, grabeč po zraku, kakor da bi lovila muhe, z roko pa se je pojavila v polmraku kuštrava glava z razmršeno brado, rjav, od solnca ožgan vrat in gole, kosmate prsi. In taisti hip se je razlegel iz line dol do naših znancev čuden glas, tako čudno besneč in godrnjajoč in sopihajoč, da mu ni ne besede, ne imena: „Mm — mmu — uu . . .“

„Kakor da bi kdo v spanju sršene dražil!“ je dirnilo Luko po vsem životu, in hitro se je pokrižal pred črnim tolovajem. „Dobro jutro, Matijček!“

„Dobro jutro, fantje!“ je odzdravil Matija Koštomaj. Počasi se je izkobacal iz line, iz svojega toplega ležišča v senu, in še bolj počasi je lezel po lestvi navzdol, momljajoč in prskajoč, z bingljajočimi, tolstimi nogami in z mahodrajočima rokama, kakor da bi veslal.

„Kakor čarovnik . . . Le dobro ga opazuj, kako se vede!“ je izbuljil oči Peter Cívha in potrepal Luko po rami. „Poznal sem nekoč slovečega čarovnika in za las je bil podoben Matiji Koštomaju! . . . Samo Bog ve, če si je že sklepal koso? . . .“

„To je njegova stvar! . . . Ampak — zdaj ga poglej — poslušaj! . . .“

Votel glas — kakor glas počenega lonca — si je zarezal pot v gosto belino zgodnjega jutra — k lini prislunjena lestev pa se je sumljivo zamajala.

„Sanjalo se mi je, da sem sršene pasel!“ je pripovedoval Matija Koštomaj, kobacaje leno po lestvi navzdol od klina do klina, čohljajoč si z razkrečenimi prsti svojo razmršeno brado in z izbuljenimi očmi bliskajoč okrog sebe. „Na Pucigajsovem hribu sem sedel, tam blizu, kjer je tista mlaka, o kateri pripovedujejo, da je utonil v njej najbolj sloveči čarovnik vseh časov, znameniti Joško Cicifuj. Sedim tam in žvečim tobak in razmišljam, kako je to, da je ustrelil Jernej Pucigajs tisto poletje pet jazbecev, ki so mu hodili delat škodo v njegovo koruzo . . . Imel je pač srečo, da jih je toliko ustrelil, ker se mu sicer roka tako močno trese . . . Premišljujem še to in ono — in glej ga spaka! — Že so tukaj

sršeni . . . Kakor sopar nad močvirjem — tako vrše iz mlake, oblak za oblakom, naravnost proti meni, krožeč v besnih kolobarjih okrog moje glave, okrog mojega telesa. Roj za rojem jih bruha iz sebe, iz svojega žrela široka mlaka, bruha jih proti meni, ne izbruha jih nikdar . . . Še hip, še trenutek — in pastir sem, pastir vse te ogromne rumene črede sršenov, ki hrume okrog mene na Pucigajsovem hribu . . . Če mi imel pri tem svoje roke duh slovečega čarovnika Joška Cicifuja — kdo ve? . . . Tako, glejte, fantje, sem pasel sršene, pááasel — čof — štrbunk!“

In Matija Koštomaj je obležal z obtolčeno glavo pod kozelcem. V svojem pripovedovanju o sršenih je postal tako vnet, da je malo preveč lomastil po trhlih klinih lestve, dokler se ni en klin ulomil, kar je povzročilo, da je telebnil Matija Koštomaj z lestvijo vred na tla.

„Joj, ojoj!“ —

Tovariši so tako kriknili od groze in strahu. Matija Koštomaj pa je ležal na tleh in se je dobrodušno smehljaj; glavo je imel sicer krvavo — pa kaj tisto! — da se ga je le še držala, in Matija Koštomaj je bil s tem zadovoljen.

Peter Civha je urno priskočil, da bi mu obvezal glavo, ampak Matija Koštomaj je samo z roko zamahnil: „Beži, beži, Petrček — saj se nisem ubil . . . imam trdo, žilavo srce . . . in na podplate sem se ujel, kakor se ujame mačka na tace, če jo vržeš z vrha zvonika na zemljo . . .“

„Kje si pa kidal včeraj gnoj?“ ga je vprašal Luka Ciperle. „Smrdelo je iz line — in takoj sem vedel, da si na kozelcu ti in nihče drugi!“

„Po gnoju ima duh, kdor gnoj kida — to je samo ob sebi umevno, Lukec moj dragi!“ ga je očetovsko poučil Matija Koštomaj, ko se je pobral s tal in stal pred njim široko razkoračen, širok in močan kakor orjak, z rokami v hlačnih žepih, z razmršenimi obrvmi in visečimi kitajskimi brkami. „Ves dan sem kidal včeraj na hribu pri Pucigajsu — zato sem tako sladko spančkal . . . Koso imam pa skrito tam-le v grmovju!“

„Torej greš z nami kositi?“

„Saj zato sem vstal . . . Samo lačen sem, ljudje krščanski . . .“

Štefan Vavken je veselo skremžil obraz.

„Brez skrbi, Matijček . . . mati Cehajsova je mislila na tebe, ko si ti še sršene pasel . . . Ob osmih se ti bo grela v želodcu že velika in mastna klobasa! . . .“

„Če je tako, potem grem z vami do konca sveta . . . No, tam-le je že moja kosa . . . tisto lepo gladko kosišče, ki štrli iz grmovja! Kakor nabrušen pipec — tako ostra je ta stara moja tetka . . . in fantje, da bi vi vedeli, kako vam reže . . . kar lijejo vam redi izpod nje! . . .“

„Ejjjuhu! . . .“ je zaukal Peter Civha.

Vedno svetlejši plameni jutranje zarje so pljuskali iznad vzhodnih hribov, vedno bolj šumno so lili navzdol v dolino, preganjali temo in

mrak, prinašali luč, vriskajočo radost in hrepenenje. Dramile so se vasi na pobočjih, v zlati jutranji rosi so se lesketala ob stezah drevesa, potok v dolini je šumljal žarek in svetel med njivami in travniki, hitel je veselo proti vzhodu, proti solncu — luči in radosti naproti. S hribov, zdaj od te, zdaj od one strani, se je razlegalo vriskanje in ukanje . . .

„Krasno jutro!...“ se je veselil Matija Koštomaj, zadevaje si svojo koso na ramo. „Povsod že ukajo... čas košnje je tu, najlepši čas!...“

Gorka južna sapa je valovila žito, v gozdovih je skrivnostno zašumelo — kakor oddaljen vzdih iz sanj. Okna samotnih kmetiških hiš in hišic so zdajpazdaj nalahno vzžarela v prvem sijaju jutranjega solnca. Zablislilo je izmed zelenja, izmed gostega vejevja sadnega drevja — samo hip — in že je ugasnilo. Tiho so čepele bajte na gričkih, kakor zamišljene v svetost dneva in dela; samo iz nizkih dimnikov na slamnatih strehah se je v širokih vijugah vil dim — znamenje, da so mamice in tetke in sestrice že pokonci, že na nogah, da že rogovilijo pri ognjišču z lonci in pripravljajo jedi za mlade kosce-junake... In tam, kjer je čepela na holmu Cehajsova hiša — ej, da bi tja v kuhinjo, tja k ognjišču mogel pogledati sedaj-le Štefan Vavken, to bi si obliznil vseh petero prstov na roki! — Tam so imeli tačas mati Cehajsova toliko dela... oj, uboga mati Cehajsova!... Dišalo je pač tam prijetno po kolačih, po gnjati, klobasah... tako lep vonj se je razširjal od ognjišča križem kuhinje... iz dimnika pa se je vilo... belkasti oblački dima so se spenjali leno in zaspano proti nebu...

Vsi mladi in poskočni, močni in sočnega življenja polni so šli naši kosci vriskajoč in pojoč kositi na Cehajsov travnik. Spredej je korakal vodja koscev, Luka Ciperle, rožmarin za klobukom, rdeč nagelj na prsih, v očeh ogenj, veselje na licih — ponos vse fare. Za njim pa so stopali kakor junaki — same krepke, trščate postave — Štefan Vavken, Peter Civha in Matija Koštomaj.

Tako so prišli prepevaje na Cehajsov travnik, ki se je širok in zabuhel od goste, sočne, visoke trave, svetil v svojem zelenju s holma navzdol do doline. Tja na vrh so stopili kosci. In pogledalo, žarko pozdravilo jih je zlato jutranje solnce. Kosci so se odkrili, zavriskali — v solncu so se zabliskale njihove kose.

„Oj, trava, trava, travica!...“

In Luka Ciperle je prijel za koso, jo nabrusil in napravil prvo red.

„Škoda te je, travica... ampak je že tako na svetu: vse, kar cvete, vse, kar živi — vse čaka nekoč grob, hladen in mrzel...“

Tako je rekel Matija Koštomaj.

In že so vsi kosili, da jim je curkoma lil znoj s čela in z lic.